

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder
v/Sonja Mikkelsen
Junivej 35
8210 Århus V
Email: sool@stofanet.dk
Mobiltlf: 61222932

August 2010

Til Sundhedsministeren og
Folketingets partiers Sundhedsordførere

Forslag om at bevilge satspuljemidler til indsats imod omskæring af piger og fremme af tilbud til allerede omskårne kvinder mv.

Der er 28 lande, der har en tradition for omskæring. Det er ikke religiøst bestemt og det praktiseres af både muslimer og kristne. Mange flygtninge og immigranter har bragt traditionen med sig til Europa, selvom det er forbudt at praktisere i Europa, hvilket det også er i de fleste Afrikanske lande, men traditionen betyder meget i sidste ende for mange.

Vi ved at jordmødrene stadig får meget unge kvinder ind – 18-19 år -, der skal føde, men som er omskårne. Hvornår og hvor de er blevet det, står hen i det uvisse. Hvis der ikke gøres en opfattende opsøgende indsats imod, er der risiko for, at traditionen fortsætter i det skjulte.

Det er baggrunden for at en styregruppe på tværs af landet og på tværs af baggrunde er etableret og på frivillig basis har udarbejdet en national handlingsplan, der beskriver, hvad der er nødvendigt for at få stoppet al trafik på dette område.

Det er nødvendigt at få udryddet myterne om at unge mænd fra de pågældende lande kun vil giftes med omskårne unge kvinder, og der skal fakta frem til de traditionsbærende grupper om, hvor ødelæggende omskæring er for kvinder. Til det formål, er der behov for at få undersøgt holdningerne blandt de unge mænd, så det kan dokumenteres overfor den ældre generation, at omskårne piger er dem, de unge mænd ikke vil giftes med.

Der er behov for retningslinjer for, hvordan omskårne kvinder hjælpes efter graviditet og i det hele taget, så de får reduceret deres gener som følge af omskæring, baseret på den nyeste lægefaglige viden. Der er behov for en nænsom undersøgelse af status for de mindre piger for at få et fingerpeg om, hvor omfattende problemet med omskæring stadig er.

Offentlige ansatte, der er i nærkontakt med miljøet – uanset om det er i børnehaven, i skolen, i socialforvaltningen, hos politiet eller i sundhedssystemet, har brug for information, så de kan spotte risiko for omskæring og ved, hvordan de skal forholde sig, hvis der er risiko for eller er sket en kriminel handling, som medvirker til omskæring er.

Sundhedsstyrelsens bog om emnet fra 1999 er forældet og mange steder gået i glemmebogen. Der er ikke sket praktisk opfølgning af den seneste skærpelse på området, så også medvirken i udlandet er kriminel. At kun én mor er dømt for omskæring af hendes døtre er desværre næppe et udtryk for, at der kun er meget sjældne tilfælde, men et udtryk for at loven ikke anvendes i praksis.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

Nogle opgaver er det vigtigt at myndighederne løser, f.eks. retningslinjer for hvordan politiet skal håndtere anmeldelser, retningslinjer for hvordan læger og andet sundhedspersonale skal agere, retningslinjer for, hvordan man håndterer mistanke om omskæring eller risiko for omskæring.

Kampagner og anden informationsindsats overfor de berørte miljøer kan med fordel gennemføres af frivillige jf. den nationale handlingsplan imod omskæring af piger og kvinder.

I de fleste europæiske lande er de statslige sundhedsmyndigheder i spidsen for den forebyggende og behandlende indsats imod omskæring af piger og afhjælpning af gener hos de voksne omskårne kvinder eller for en væsentlig støtte til at andre, herunder frivillige og professionelle kan løfte opgaven.

Sådan er det ikke i Danmark og det har det ikke været i mange år. Sundhedsstyrelsen har i de senere år anlagt den vurdering, at det ikke er et nævneværdigt problem i dag i Danmark, hvilket også er afspejlet i et svar fra Sundhedsministeren til Folketings sundhedsudvalg i folketingssamlingen 2008/2009 vedrørende den udarbejdede handlingsplan imod omskæring af piger, som den frivillige gruppe bag denne henvendelse udarbejdede i 2008/09, og som vi fortsat arbejder for at få midler til at gennemføre.

Det kan undre, at Sundhedsstyrelsen anlægger denne vurdering, idet, der ikke er overblik over problemets omfang i dag. Der findes ikke undersøgelser af, hvorvidt omskæring praktiseres og i hvilket omfang. Sundhedsstyrelsen har ingen ajourført faglig viden på området. Ekspertisen på området er samlet hos et netværk af frivillige, som myndigheder og medier trækker på, når der er spørgsmål på området. Det indebærer at de mange piger og kvinder i Danmark, der kommer fra de 28 lande i verden, hvor omskæring af piger praktiseres, ikke kan hente professionel hjælp i sundhedsvæsenet eller forebyggende støtte. Denne udsatte gruppe af borgere er således overladt til sig selv.

Den udarbejdede handlingsplan er i juni 2009 drøftet på et møde imellem den daværende sundhedsminister Jacob Axel Nielsen og repræsentanter for styregruppen, ligesom handlingsplanen er præsenteret i et foretræde for Folketingets Sundhedsudvalg, ligeledes i juni 2009.

På begge møder har der været enighed om at mulighederne for en satspuljebevilling burde undersøges.

Det er baggrunden for dette forslag med 5 indsatspunkter:

1. Gennemførelse af national handlingsplan imod omskæring af piger og kvinder.
2. Revision og genudgivelse af bog til myndigheder og sundhedsfagligt personale med kontakt med piger og kvinder i risikogruppen.
3. Undersøgelse af unge mænds og forældres indstilling til omskæring med henblik på holdningspåvirkning i de berørte etniske miljøer.
4. Sundhedskontaktcentre for omskårne kvinder i hver af de fem regioner med henblik på afhjælpning af gener af omskæring.
5. Sundhedsstyrelsens rådgivning til andre myndigheder, offentlige ansatte, politiet og domstolene om håndtering af mistanke om omskæring, risiko for omskæring og viden om gennemført omskæring.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

1. Gennemførelse af den frivillige del af national handlingsplan imod omskæring af piger og kvinder.

Det bør være Sundhedsstyrelsen, der overordnet bærer ansvaret for indsatsen imod omskæring af piger. En række frivillige organisationer vil gerne medvirke, der hvor man kan gøre en særlig indsats, især formidling i de relevante befolkningsgrupper. Den frivillige indsats vurderes at kunne gennemføres over 5 år for 4 mio. kr. under forudsætning af, at de nationale myndigheder sammen med de regionale myndigheder og de største kommuner påtager sig det overordnede ansvar for forebyggelsen af, at flere piger udsættes for fysiske overgreb mod deres køn med de fysiske og psykiske lidelser, der følger med.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger eller kvinder var i februar 2009 repræsenteret på et seminar for repræsentanter for 15 lande i Århus for at udveksle erfaringer med indsatser imod disse voldelige indgreb imod piger og kvinder, og den danske frivillige styregruppe fik ros for den udarbejdede handlingsplan, der hermed foreslås realiseret. Handlingsplanen er udarbejdet af en gruppe kvinder med forskellige baggrunde, der siden 2007 har arbejdet for at få skærpet opmærksomheden overfor risikoen for omskæring af piger. Styregruppen har arbejdet på frivillig basis og med en beskeden støtte fra EU til at udvikling af handlingsplanen. Tilsvarende handlingsplaner er udviklet i 14 andre lande i Europa, men hvor man typisk har en minister eller parlamentsmedlemmer i spidsen for indsatsen. Dertil kommer en mindre bevilling fra Red Barnet i Århus som en nødvendig medfinansiering af EU-støtten fra Daphne-programmet.

Det den Frivillige Styregruppe tilbyder staten er en meget billig løsning af opgaven med kampagner i forhold til målgruppen. Den frivillige del kan over fem år gennemføres for 4 mio. kr. En beskeden pris i forhold til, hvad der kan forebygges og i forhold til, hvad omskårne kvinder i fremtidens Danmark nemt kan komme til at koste sundhedssystemet og samfundet ekstra som følge af de skadevirkninger som omskæring har, hvis det ikke stoppes nu.

Styregruppens medlemmer har meget forskellige ekspertiser – læge, jordmøder, baggrund i målgruppen og andre med indsigt i forholdene.

De frivillige tiltag, der er indarbejdet i den nationale handlingsplan blev primo 2009 opgjort til 3,5 mio. kr. fordelt over 5 år. Med pris- og lønstigninger vil det med en gennemførelse fra primo 2011 skulle øges til 4,0 mio. kr.

De tiltag, der her er tale om er følgende: Informationsmaterialer, Hjemmeside, Kampagneaktiviteter, Rollemodelkorps, National høring, Lokale dialogmøder, Undervisningsmaterialer, Netværk af ressourcepersoner, Europæisk netværksdeltagelse, Projektledelse og Styregruppe.

Handlingsplan med budget fra 2009 er vedhæftet som: Punkt 1, bilag a og b.

2. Revision og genudgivelse af bog til myndigheder og sundhedsfagligt personale med kontakt med piger og kvinder i risikogruppen.

Bogen "Forebyggelse af omskæring af piger" er udgivet af Sundhedsstyrelsen i 1999 bør revideres og genudgives.

Bogen har fungeret godt som oplysningsmateriale for myndigheder, sundhedsfagligt personale og andre, men der er kommet meget ny viden til siden, hvorfor bogen er forældet og bør revideres og genudgives. Bogen er det eneste samlede materiale, der findes på dansk.

Behovet for revidering og genudgivelse har bl.a. baggrund i følgende forhold:

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

- Revision af loven juni 2003, som omhandler afskaffelse af den dobbelte strafbarhed.
- Socialministeriets hæfte fra 2002: "Vi har alle et ansvar" med information til sundhedsplejersker, kommunallæger, lærere, pædagoger og sagsbehandlere om omskæring af piger.
- Stiftelsen af "Foreningen mod pigeomskæring" i 2002 og det oplysningsarbejde som Foreningen har påtaget sig samt Foreningens resultater og anbefalinger.
- Der bør tilføjes et eller flere nye kapitler af mere sociologisk karakter.
- Erklæring fra 2005 om Islam's holdning, hvor en række Imamer underskrev en erklæring, hvor de tager afstand fra alle former for omskæring suppleret med udtalelser fra en Islamisk konference i Egypten (Cairo), som direkte fordømmer omskæring af piger.
- Der er produceret flere relevante film med oplysninger om konsekvenserne ved FGM og baggrunden herfor. Fx "Den hemmelige smerte", en dansk dokumentarfilm om FGM med Kate Kendel som hovedperson og "Den brudte tavshed" af Esther Heller.
- Resultaterne af dansk forskning på området: "Somaliske kvinders seksualitet med henblik på følger af omskæring", udført af jordemoder og sexolog Hanne Gylche og gynækologen Hector Lopez.
- Væsentlig international forskning udført af WHO på et materiale af 28.000 kvinder fra Afrika, som viste øget mødre- og børnedødelighed efter FGM.
- Der har været flere internationale tiltag i form af etablering af europæisk netværk, EuroNet-FGM og et nordisk forsknings netværk om FGM, FOKO med regelmæssige møder.
- EU-støtte til udarbejdelse af nationale handlingsplaner i 15 medlemslande, inkl. Danmark, hvor arbejdet er udført af en frivillig styregruppe imod omskæring af piger.

Såfremt Sundhedsstyrelsen ikke ønsker at stå bag en revision og genudgivelse af bogen er Foreningen mod Pigeomskæring villig til at påtage sig opgaven.

Titlen på bogen foreslås samtidig ændret til "Nyttige oplysninger om kvindelig omskæring" med undertitel: "Hvordan kommer vi videre med at udrydde denne gamle tradition".

For en foreløbig liste over relevante emner til den reviderede og genudgivne bog er vedlagt som: Punkt 2, bilag a.

Bogen foreslås i første omgang tryk i et oplag af 500 stk. á ca. 100 sider. Bogen foreslås forsynet med spiralryg for lette opslag.

Evt. kan bogen sælges for et mindre beløb og forsendelse.

Samlet pris vurderes til: 193.000 kr.

3. Undersøgelse af unge mænds og forældres indstilling til omskæring med henblik på holdningspåvirkning i de berørte etniske miljøer.

I Danmark bor ca. 17.000 somaliere og efterkommere heraf. Infibulation er en udbredt form for omskæring af piger i Somalia, og det skønnes at det også finder sted i Danmark, om end det er uvist hvor udbredt det er, da det ikke undersøges eller indberettes systematisk. Pigeomskæring opfattes som et kvindeanliggende, og derfor har forebyggelsesinitiativer overfor mænd været underprioriteret. Foreningen Mod Pigeomskæring vurderer dog, at der er et væsentligt forebyggelsesperspektiv i, at undersøge mænds holdninger til og viden om pigeomskæring, og at inddrage denne viden i forebyggelsen af omskæring af kommende pigegenerationer, målrettet både kvinder og mænd, ligesom en undersøgelse er efterspurgt i den nationale handlingsplan imod omskæring af piger, som den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder har udarbejdet.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

Formålet med undersøgelsen er at få større indsigt i unge somaliske mænds holdning til og opfattelse af pigeomskæring, som skal udmønte sig i en styrket forebyggelse af fremtidig omskæring af Somaliske piger bosat i Danmark.

Undersøgelsen gennemføres som en kombineret kvalitativ og kvantitativ undersøgelse – dvs. både med semi-strukturerede interviews med unge somaliske mænd og med uddeling og indsamling af spørgeskemaer blandt disse.

Formålet med den kvalitative del af undersøgelsen er at afdække hvilke forskellige holdninger og opfattelser unge somaliske mænd har til omskæring, og hvad der ligger til baggrund for disse holdninger og opfattelser (religiøse forestillinger, tradition, magtstrukturer i familien og netværk, konsekvenser for kvinderne etc.).

Formålet med den kvantitative del af undersøgelsen er at afdække hvilke holdninger, der er mest udbredt blandt unge somaliske mænd, hvormed en forebyggelsesindsats kan målrettes langt mere præcist.

Undersøgelsen gennemføres blandt somaliske mænd mellem 15 og 30 år, fordi de er de kommende ægtemænd og dermed også fædre. De yngste står også overfor snart at skulle have et sexliv og omskæring af piger vil derfor være noget, de (formentlig) er nødt til at forholde sig til.

Inden interviewene med de somaliske mænd gennemføres interviews med 5 centrale nøglepersoner med kendskab til de somaliske miljøer og mænds holdninger til og opfattelser af omskæring af piger. På baggrund af disse interviews udarbejdes en interview-guide til de semi-strukturerede kvalitative interviews. Disse semi-strukturerede interviews indgår både som del af materialet til analyse og som baggrund for at udarbejde det spørgeskema, som skal uddeles blandt somaliske mænd mellem 15 og 30 år.

Det forventes at undersøgelsen, udover at give indblik i unge somaliske mænds holdninger til omskæring af piger, også vil pege på mulige forebyggelsesindsatser og tiltag.

Datatilsynets tilladelse skal indhentes før undersøgelsen iværksættes. Undersøgelsen skal ikke anmeldes til Videnskabsetisk Komite.

Undersøgelsen gennemføres for Foreningen Mod Pigeomskæring, der nedsætter en følgegruppe bestående af medlemmer fra Foreningen og andre ressourcepersoner, der hver 6-8 uge mødes med forskerne for at diskutere og inspirere forløbet. Undersøgelsen gennemføres af sygeplejerske og sundhedsfaglig konsulent Birgit B. Bastholm og antropolog Anders Dahl.

Referenceliste:

Sundhedsstyrelsen, *Forebyggelse af omskæring af piger. Oplysningsmateriale fra Sundhedsstyrelsen*, Komiteen For Sundhedsoplysning, 1999.

www.180grader.dk: <http://www.180grader.dk/Politik/mini-lex-om-somaliere-i-danmark-socialstatens-laveste-kaste> d. 13.06.10.

Samlet pris for undersøgelsen: 270.000 kr.

Ud over ovenstående undersøgelse, er der behov for at få undersøgt omfanget af risiko for omskæring – holdninger hos forældregeneration og de unge selv. I Danmark har vi ikke tid til at vente på, at de små piger, der er født her i Danmark, at de bliver voksne og får børn, for at finde ud af, om og i hvilken udstrækning omskæring finder sted i dag i de befolkningsgrupper, der kommer fra én de ca. 28 lande, hvor traditionen praktiseres.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

En undersøgelse af denne karakter kan gennemføres af Institut for Folkesundhed og prisen er ikke vurderet og dermed medtaget i dette forslag.

4. Sundhedskontaktcentre for omskårne kvinder i hver af de fem regioner med henblik på afhjælpning af gener af omskæring.

Omskårne kvinder kan både være fysisk og psykisk belastede af omskæringen.

Fysisk kan de omskårne kvinder have glæde af, at få en operation, der reducerer smerte og ubehag som følge af det overgreb, de engang har været udsat for. Der findes imidlertid ingen faglige retningslinjer for, hvordan sundhedsvæsenet bedst hjælper disse kvinder, ligesom der heller ikke er bestemte steder, hvor kvinderne kan henvende sig for at få hjælp. De fleste får derfor ingen hjælp og må leve med smerter og følgesygdomme.

Både selve omskæringen og de efterfølgende fysiske smerter giver anledning til psykiske traumer hos mange kvinder, oftest PTSD= post traumatisk stress syndrom, seksuel dysfunktion og depressioner, hvilket svarer til de psykiske senkomplikationer som kvinder, der har været udsat for seksuelle overgreb. Disse kvinder er der behandlingstilbud til. Omskårne kvinder har samme behov, men i dag er der ikke noget tilbud.

FGM er en tradition, men mange piger har formentlig ikke ønsket dette meningsløse indgreb, der som regel ikke er bearbejdet professionelt og som derfor efterlader kvinderne skadede og mindre velfungerende i deres arbejds- og familieliv.

Der er således behov for, at hver region sikrer, at der er mindst et sted i sundhedsvæsenet, hvor den nødvendige viden og erfaring er samlet og til stede, og hvor kvinderne kan komme og få hjælp.

Det er vurderingen, at der ikke vil være tale om en væsentlig merudgift. Sundhedsstyrelsen bør udarbejde de faglige retningslinjer med bistand fra eksterne eksperter, bl.a. i Foreningen Mod Pigeomskæring og Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder. Regionerne bør forpligtes til at udstyre en eksisterende gynækologisk enhed eller lign. funktion så den kan fungere som et professionelt sundhedskontaktcenter for omskårne kvinder.

5. Sundhedsstyrelsens rådgivning til andre myndigheder, offentlige ansatte, politiet og domstolene om håndtering af mistanke om omskæring, risiko for omskæring og viden om gennemført omskæring.

Det er vigtigt, at offentlige ansatte, politi og domstole får rådgivning om, hvordan de skal håndtere mistanke om at omskæring har fundet sted, at der er risiko for omskæring, og når omskæring er konstateret.

Mistanke kræver politianmeldelse og en nænsom undersøgelse af de berørte piger. Her er der behov for rådgivning om, hvordan forældrene inddrages, og om hvordan man sikrer, at pigerne ikke føler sig krænket.

Politiet har brug for rådgivning om, hvordan anmeldelser skal håndteres med hensyn til efterforskning og sagsanlæg, og domstolene skal være velorienterede om den gældende lovgivning og domspraksis.

Det er en klar myndighedsopgave at sikre, at denne rådgivning er til stede overfor de forskellige medarbejdergrupper, der er i berøring med de omfattede miljøer, børn såvel som voksne.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

Omkostningerne forbundet med denne myndighedsopgave er ikke vurderet og dermed ikke medtaget i dette forslag, idet der er tale om Sundhedsstyrelsens ekspertise.

Økonomisk oversigt.

Indsats	Budget kr.
1. Gennemførelse af national handlingsplan imod omskæring af piger og kvinder	4.000.000
2. Revision og genudgivelse af bog til myndigheder og sundhedsfagligt personale med kontakt med piger og kvinder i risikogruppen.	193.000
3. Undersøgelse af unge mænds og forældres indstilling til omskæring med henblik på holdningspåvirkning i de berørte etniske miljøer.	270.000
4. Sundhedskontaktcentre for omskårne kvinder i hver af de fem regioner med henblik på afhjælpning af gener af omskæring.	(myndighedsvurdering)
5, Sundhedsstyrelsens rådgivning til andre myndigheder, offentlige ansatte, politiet og domstolene om håndtering af mistanke om omskæring, risiko for omskæring og viden om gennemført omskæring.	(myndighedsvurdering)
I alt (ekskl. Punkt 4 og 5)	4.463.000

Den frivillige Styregruppe og Foreningen Mod Pigeomskæring er naturligvis til rådighed for en nærmere drøftelse af denne henvendelse og vi ser frem til, at den nødvendige indsats imod omskæring af piger og kvinder, nu kan komme i gang i Danmark på niveau med sammenlignelige europæiske lande.

Med venlig hilsen

Ambara Hashi Nuur, dansk projektkoordinator for den fælles europæiske indsats.

Sonja Mikkelsen, tidl. Sundhedsminister, medlem af den frivillige styregruppe i Danmark.

Denne ansøgning har – ud over de involverede foreninger og enkeltpersoner – også støtte fra:

- Soroptimist International i Danmark, præsident Tove Johanson og kommende præsident Hjørdis Hansen.

Soroptimist International er en verdensomspændende organisation for kvinder i erhverv. Vi har næsten 90.000 medlemmer i 125 lande og arbejder for at fremme kvinders stilling i alle forhold.

Den frivillige styregruppe imod omskæring af piger og kvinder

Punkt 2, bilag a: Foreløbig liste over relevante emner til den nye bog:

- Hvorfor er kvindelig omskæring blevet et problem i Danmark og andre vestlige lande?
- De forskellige typer af kvindelig omskæring, deres følger og baggrunden
- Hvor findes traditionen og hvilke ændringer er der sket i de forløbne år?
- Sociologisk afsnit
- Dansk indsats og oplysningsarbejde – Kvindelige Lægers Forening
- Sundhedsstyrelsens projekt, Foreningen mod Pigeomskæring, Somalisk Kvindeforening i Århus, film og videoer
- Holdningsændringer som følge af oplysningsarbejdet og påvirkning fra et samfund, hvor kvindelig omskæring er forbudt
- Afsnit med de oftest stillede spørgsmål til jordmødre, socialrådgivere, læger og fra hjemmesiden m.fl.
- Underretningspligten ifølge Serviceloven.
- Ændring af Straffeloven fra 2003
- Hvordan er lovgivningen i de andre europæiske lande, i Afrika, m.fl?
- Den nationale handlingsplan i Danmark
- Hvad gøres der for at implementere den nationale handlingsplan
- Indsatsen i forebyggelsesarbejde fra Somalisk Kvindeforening i Århus
- Nationale handlingsplaner i andre EU- lande
- Opdatering af skriftligt materiale og oplysning om nye film
- Større viden om både mænds og kvinders holdning til FGM. Hvad er somaliske mænds og kvinders nuværende holdning til FGM? Hvilke ændringer er der sket? Hvad synes målgruppen er de største problemer og hvordan mener de, at disse skal løses?
- Fremtidigt oplysningsarbejde i forhold til både til etniske minoriteter og etniske danskere og somaliske kvinder og mænd
- Inddragelse af Imamerne i forebyggelsesarbejdet, herunder erklæringen fra 7 Imamer i 2005 om at FGM ikke er en muslimsk pligt og at de tager afstand fra alle former for omskæring
- Fremtidig indsats
- Statens og Sundhedsmyndighedernes rolle
- Internationalt samarbejde til at inspirere og støtte det nationale arbejde
- Litteratur og nyttige adresser med angivelse af hjemmesider og e-mail